

Prof. dr hab. Barbara Sosińska-Kalata
Wydział Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii
Uniwersytet Warszawski
b.sosinska@uw.edu.pl

**Recenzja osiągnięć Pani dr Justyny Adamus-Kowalskiej
ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego
w dziedzinie nauk społecznych
w dyscyplinie nauki o komunikacji społecznej i mediach**
wykonana na zlecenie Pana dr hab. Mariusza Kolczyńskiego, prof. UŚ,
Przewodniczącego Rady Naukowej
Instytutu Dziennikarstwa i Komunikacji Medialnej Uniwersytetu Śląskiego

1. Najważniejsze fakty z życiorysu naukowego Kandydatki

Pani dr Justyna Adamus-Kowalska jest absolwentką studiów magisterskich na kierunku informacja naukowa i bibliotekoznawstwo na Wydziale Filologicznym na Uniwersytecie Śląskim, które ukończyła w 2003 r. na podstawie pracy magisterskiej *Polityka informacyjna w Polsce w latach 1945-2002*, przygotowanej pod opieką prof. dr hab. Barbary Stefaniak. W 2008 r., również na Wydziale Filologicznym UŚ, obroniła rozprawę doktorską pt. *System informacji archiwalnej w Polsce: projektowanie języka klasyfikacji dokumentów elektronicznych*, przygotowaną pod opieką dr hab. Diany Pietruch-Reizes. Książka opublikowana na podstawie tej rozprawy została nagrodzona przez Rektora Uniwersytetu Śląskiego.

Niemal całą swoją dotychczasową zawodową działalność naukową Pani dr Adamus-Kowalska związała ze swoją Alma Mater, gdzie od 1 października 2008 r., tj. od czasu kiedy uzyskała stopień doktora, jest zatrudniona jako nauczyciel akademicki, na stanowisku adiunkta. Po ukończeniu studiów magisterskich podjęła pracę zawodową w Archiwum Państwowym w Katowicach, w Oddziale Udostępniania i Informacji Naukowej, co miało istotny wpływ na wybór problematyki informacji archiwalnej jako głównego kierunku jej dalszego rozwoju naukowego. W latach 2006-2008 kontynuowała pracę zawodową w archiwach państwowych podejmując pracę w Archiwum Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego, co umożliwiło jej przeprowadzenie badań wykorzystanych w rozprawie doktorskiej. Współpracę z Urzędem Marszałkowskim Województwa Śląskiego kontynuowała także po uzyskaniu stopnia doktora i zatrudnieniu na Uniwersytecie Śląskim, zajmując się w latach 2008-2013 wdrożeniem systemu Elektronicznego Zarządzania Dokumentacją oraz innymi działaniami związanymi z informatyzacją prac administracji publicznej w tej jednostce. Doświadczenia uzyskane dzięki zaangażowaniu w tę współpracę wykorzystwała w rozprawie habilitacyjnej.

2. Ocena wskazanego przez Kandydatkę osiągnięcia naukowego, o którym mowa w art. 219 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2018 poz. 1668 z późn. zm.)

Jako swoje najważniejsze osiągnięcie naukowe po uzyskaniu stopnia doktora Pani dr Justyna Adamus-Kowalska wskazała wydaną w 2021 r. autorską monografię pt. *Proces informatyzacji administracji publicznej i jego wpływ na kształtowanie narodowego zasobu archiwalnego stanowiącego dziedzictwo kulturowe ludzkości* (Katowice, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego – poz. 561 w Wykazie wydawnictw publikujących recenzowane monografie naukowe MEiN). Książka ta jest podstawą wniosku Kandydatki

o nadanie stopnia doktora habilitowanego. W *Autoreferacie* Habilitantka stwierdziła, że głównym celem badań przedstawionych w tej książce było „pokazanie jak proces informatyzacji wpływa na kształtowanie narodowego zasobu archiwalnego” (s. 2). Administracja publiczna, główny twórca dokumentów, które po utracie aktualnej wartości użytkowej stają się elementami narodowego zasobu archiwalnego, jak wiele innych dziedzin życia społecznego, pod wpływem postępującej rewolucji cyfrowej podlega coraz głębszym przemianom. Rozwój i upowszechnienie technologii informatycznych i telekomunikacyjnych przekształcają życie współczesnych społeczeństw w wielu jego wymiarach, wpływając zarówno na narzędzia, metody i formy pracy administracji publicznej, jak i na postawy i możliwości jednostek w zakresie udziału w życiu publicznym oraz ich oczekiwania wobec instytucji publicznych, których zadaniem jest obsługa określonych potrzeb społecznych. W konsekwencji prowadzi to nie tylko do zmian w codziennych praktykach administracji publicznej, ale również w podejściu do prowadzonej przez nią działalności i kształtowaniu jej rezultatów poddawanych procesom archiwizacji.

Metody badawcze

W omawianej książce Habilitantka podjęła zatem próbę wyjaśnienia i oceny przemian, które pod wpływem upowszechnienia technologii informacyjno-komunikacyjnych zachodzą w procesach tworzenia i archiwizacji dokumentacji działalności administracji publicznej oraz w zewnętrznych uwarunkowaniach tej działalności związanych z rozwojem społeczeństwa i gospodarki. Za główną tezę badań Habilitantki – niewskazaną przez nią wprost w książce, ale wynikającą z przyjętego celu badań – uznać można twierdzenie, że analizowane i objaśniane przemiany oddziałują na kształt narodowego zasobu archiwalnego, powstającego jako rezultat aktywności działalności administracji publicznej.

W swoich badaniach Habilitantka wykorzystwała zestaw metod dobranych odpowiednio do charakteru materiału źródłowego i szczegółowych problemów badawczych, poddanych analizie i omówionych w kolejnych rozdziałach książki. Na podstawie dość skomplikowanej prezentacji tych metod przez Habilitantkę – nieco innej we wstępie do książki i w części autoreferatu, poświęconej omówieniu głównego osiągnięcia naukowego – można stwierdzić, że zastosowała ona swoistą triangulację metod zarówno badań ilościowych jak i jakościowych, przeprowadzając analizy danych liczbowych, przepisów prawnych, protokołów z kontroli dokonanych przez archiwa państwowe oraz opublikowanych raportów i piśmiennictwa przedmiotu. Materiał badawczy zgromadziła za pomocą różnych źródeł i technik, m.in. pozyskując je z zestawień statystycznych GUS, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Ministerstwa Cyfryzacji, z zasobów otwartych danych publicznych udostępnionych na stronie widok.gov.pl, za pomocą wniosków o udostępnienie informacji publicznej skierowanych do wszystkich urzędów wojewódzkich w Polsce oraz z opublikowanych raportów i opracowań.

Zarówno we wstępie do książki (s. 22) jak i w autoreferacie (s. 3), Autorka podkreśliła, że analizując proces informatyzacji administracji publicznej w odniesieniu do tworzenia przez nią narodowego zasobu archiwalnego skupiła uwagę na trzech głównych celach informatyzacji w archiwach, za które uznała:

- (1) Zapewnienie nowoczesności archiwów;
- (2) Budowanie tożsamości wyrastającej z pamięci;
- (3) Dbanie o przejrzystość i ciągłość państwa.

Cel drugi to bez wątpienia podstawowy cel działalności archiwalnej, a cel trzeci – to podstawowy cel administracji publicznej. Oczywiście jest, że sama informatyzacja nie zapewnia osiągnięcia tych celów. Nowe narzędzia informatyczne powinny natomiast ułatwić efektywnie je osiągać, a więc za cel wdrażania informatyzacji w archiwach uznać należałoby raczej właśnie poprawę efektywności działalności archiwalnej i administracji publicznej. Taki cel należałoby zresztą uznać za główny, zapewnienie

nowoczesności archiwów jest tu bowiem mniej istotne, bo przecież nie chodzi o nowoczesność dla samej nowoczesności.

Struktura i treść książki

Na liczącą 316 stron książkę składa się sześć rozdziałów problemowych, które poprzedza kilkunastostronicowy *Wstęp*, a podsumowuje dwustronicowe *Zakończenie*. Obszerny, blisko 50-stronicowy Aneks zawiera dwa załączniki: *Protokół kontroli przestrzegania przepisów o państwowym zasobie archiwalnym i archiwach w Dolnośląskim Urzędzie Wojewódzkim we Wrocławiu* oraz *Zarządzenie Nr 563 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 30.05.2015 w sprawie: wprowadzenia Polityki Bezpieczeństwa Ochrony Danych Osobowych i Instrukcji zarządzania systemem informatycznym w Dolnośląskim Urzędzie Wojewódzkim we Wrocławiu*. Książkę zamykają: bibliografia oraz dwa streszczenia (w językach polskim i angielskim). Bibliografia obejmuje cztery elementy: spis około 250 nienumerowanych opisów publikacji w językach polskim i angielskim, z zakresu kilku dyscyplin, na których pograniczu mieści się tematyka rozprawy (głównie nauki o informacji, nauki o komunikacji, archiwistyki, zarządzania, polityki publicznej, prawa i nauk o administracji); wykaz aktów prawnych i decyzji urzędowych (około 70 pozycji); wykaz dokumentów urzędowych (deklaracji i strategii) – pięć pozycji; oraz netografię zawierającą dziewięć adresów URL serwisów, z których Autorka pozyskała dane do swoich badań. Brak indeksu rzeczowego, który ułatwiłby dostęp do bogatych treści szczegółowych książki.

Obszerny *Wstęp* zawiera uzasadnienie potrzeby podjęcia badań przedstawionych w książce, omówienie zawartości jej kolejnych rozdziałów oraz charakterystykę wykorzystanego warsztatu metodologicznego. Uzasadnienie potrzeby kompleksowego przebadania wpływu informatyzacji na procesy tworzenia dokumentacji w działalności administracji publicznej jest przekonujące, zwłaszcza, że wiedza o stanie rzeczy w tym zakresie w polskiej administracji publicznej jest dość skromna. Autorka zwróciła uwagę na coraz większe zróżnicowanie formy tworzonej dokumentacji i zasad postępowania z nią określonych w licznie powstających regulacjach prawnych i organizacyjnych, przy równoczesnym braku jednej spójnej koncepcji kształtowania narodowego zasobu archiwalnego. Wśród czynników wpływających na zmiany formy dokumentacji i metod pracy administracji publicznej wskazała zarówno czynniki związane z tzw. wewnętrznym środowiskiem, w którym powstaje dokument, tj. urzędami i zasadami regulującymi ich działalność kancelaryjną, w tym zasadami archiwizacji tworzonych dokumentów, jak i czynniki związane z zewnętrznym otoczeniem tej działalności, tj. przekształceniami życia społecznego i gospodarczego, które determinują potrzeby, oczekiwania i zachowania użytkowników usług administracji publicznej i archiwów. Jak stwierdziła Autorka: „Opisane w [...] książce zjawiska stanowią diagnozę metod i narzędzi stosowanych w procesie aktotwórczym. Podjęto również próbę oceny opisanych metod. Wyszczególniono najważniejsze problemy i podjęto próbę wskazania sposobów ich rozwiązania” (s. 10). Charakterystyka zawartości kolejnych rozdziałów jest nieco chaotyczna – Autorka uwagę skupiła raczej na wyjaśnieniu wybranych zagadnień, które w nich poddała rozważaniom, a nie na metodycznym wskazaniu ich podstawowych treści. Brakuje wyjaśnienia strategii pisania książki, w szczególności wybranego porządku omawiania w niej problemów, którym poświęcone są kolejne rozdziały. W omówieniu zabrakło też jednoznacznego wskazania treści, którym poświęcony jest rozdział czwarty. W ostatniej części *Wstępu* Autorka opisała swój warsztat metodologiczny, wskazując pięć kategorii metod badawczych, które wykorzystywała w badaniach: (1) przegląd i analiza systemu kancelaryjnego administracji publicznej w Polsce, (2) metody ilościowe, (3) modelowanie nadzoru i kształtowania narastającego zasobu archiwalnego, (4) metody empiryczne, w tym przegląd narzędzi i metod stosowanych w pracy kancelaryjnej oraz archiwalnej, (5) metody syntetyzujące. Rozległość przeprowadzonych badań i różnorodność materiału badawczego oraz aspektów rozważania głównego

problemu badawczego wymagały od Habilitantki zastosowania złożonego zestawu metod i technik badawczych. Opis tego złożonego warsztatu badawczego może budzić pewne wątpliwości ze względu na używanie w nim nazewnictwa o różnym poziomie generalizacji i niejasnych kryteriów kategoryzacji, generalnie jednak sam dobór narzędzi badawczych należy uznać za poprawny.

Pierwszy rozdział książki nosi tytuł *Współczesne procesy aktotwórcze* i poświęcony jest wyjaśnieniu podstawowych pojęć i zagadnień związanych z powstawaniem dokumentacji urzędowej i jej archiwizacją, które Autorka starała się osadzić w kontekście wykorzystywania technologii teleinformatycznej we współczesnej pracy kancelaryjnej i archiwalnej. Znajdujemy tu zatem wyjaśnienie takich pojęć jak proces aktotwórczy i proces archiwotwórczy, omówienie pojęć i roli aktotwórcy i archiwisty w tych procesach, a także roli archiwów państwowych i zakresu ich działań nadzorczych, materiałów archiwalnych i instytucji wytwarzających materiały archiwalne, zarządzania przedarchiwalnego dokumentacją, systemu kancelaryjnego i jego odmian, wykazu akt jako systemu organizacji dokumentacji urzędowej oraz procesów wartościowania dokumentacji i wartościowania dokumentacji osobowej. Rezultatem procesów aktotwórczych i archiwotwórczych jest powstanie narodowego zasobu archiwalnego, na którego zawartość współcześnie największy wpływ ma aktotwórcza działalność administracji publicznej. Rozdział pierwszy wprowadza zatem w pierwsze z dwóch zagadnień kluczowych dla problemu wpływu informatyzacji administracji publicznej na kształtowanie narodowego zasobu archiwalnego.

Rozdział drugi, zatytułowany *Geneza i kierunki rozwoju procesów informatyzacji*, został poświęcony omówieniu założeń i zasad wdrażania informatyzacji w administracji publicznej. Poza praktyką kancelaryjną i zasadami archiwizacji dokumentów, narzędzia informatyczne wykorzystywane w pracy administracji publicznej mają obecnie największy wpływ na formę tworzonej przez nią dokumentacji i sposób postępowania z nią. Rozdział ten służy zatem wprowadzeniu czytelnika w drugie z zagadnień kluczowych dla problemu badawczego i celu rozważań przedstawionych w książce. Obejmuje omówienie sześciu zagadnień: pojęcia informacji, procesu informatyzacji, stanu informatyzacji w polskiej administracji publicznej, koncepcji e-administracji i jej wdrażania w polskiej administracji publicznej, programów rozwoju e-administracji, potrzeb informacyjnych administracji publicznej oraz kwestii dostępu do informacji publicznej. Autorka podkreśliła, że szczególnie ważne jest wyjaśnienie pojęcia informacji „(...) które jest niezbędne do zrozumienia zmian, jakie zachodzą w rozwoju administracji” (s. 59). Omówienie tego pojęcia nie dostarcza jednak jasnego uzasadnienia dla tego przekonania. Autorka zasugerowała, że dla potrzeb rozważań o informacji o zasobach archiwalnych można przyjąć definicję informacji zaproponowaną przez Agnieszkę Gryszczyńską, według której jest to niematerialne, możliwe do przeniesienia dobro zmniejszające niepewność (s. 60). Informacja o zasobach archiwalnych ma być zatem rozumiana „jako informacja zmniejszająca niepewność co do okoliczności podlegających ujawnieniu w dokumentach” (s. 60). Z twierdzeniem tym można się oczywiście zgodzić, niejasne jednak pozostaje to, jak przyjętą definicję informacji odnieść do informacji gromadzonej, tworzonej, przetwarzanej i udostępnianej w działalności administracji publicznej oraz w pewnej części, po wygaśnięciu bieżącej użyteczności, przekazywanej do narodowego zasobu archiwalnego. Dalsze rozważania zawarte w rozdziale drugim także tej wątpliwości nie usuwają, dostarczają natomiast wyjaśnień pojęć i stanu rzeczy w Polsce w zakresie pozostałych zagadnień, w szczególności informatyzacji administracji publicznej, rozwoju e-administracji, polityki Unii Europejskiej w odniesieniu do wspierania tych procesów w krajach członkowskich, strategii m-government w Polsce. Dla analizy procesu informatyzacji administracji publicznej bez wątpienia zagadnieniem dużej wagi jest zapewnienie, aby elektroniczna administracja była dostosowana do właściwej obsługi potrzeb wewnętrznych i zewnętrznych użytkowników administracji publicznej.

Ostatnią kwestią, na którą Autorka zwróciła uwagę w tym rozdziale jest wpływ regulacji dotyczących prawa dostępu do informacji publicznej zarówno na kształtowanie zasobu informacji publicznej, jak i na metody archiwizacji dokumentacji, a także działania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa zasobów informacji publicznej i bezpieczeństwa informacji gromadzonych i przetwarzanych przez administrację publiczną.

Celem trzeciego rozdziału książki, zatytułowanego *Regulacje prawne w administracji i nadzorze nad narastającym zasobem archiwalnym*, według słów Autorki jest pokazanie systemu administracji publicznej w kontekście prawnym (s. 97). Choć pierwsza część tego rozdziału nosi tytuł *Kształtowanie się administracji publicznej*, to zawiera jedynie krótki szkic historyczny sygnalizujący powstanie pierwszych form administracji publicznej na ziemiach polskich na przełomie XVII/XIX w. w ramach systemów trzech państw zaborczych, następnie ich scalanie w czasach Drugiej Rzeczypospolitej i przekształcenia w czasach PRL i Trzeciej Rzeczypospolitej. Główną treść tej części rozdziału stanowi natomiast charakterystyka współczesnej organizacji administracji publicznej, jej istoty i cech w świetle prakseologii i nauk o zarządzaniu, omówienie jej podziału według różnych kryteriów, rozróżnienie pojęć administracji rządowej i samorządowej, objaśnienie pojęcia organu administracji publicznej i omówienie rodzajów tych organów. Zaskakujące jest umieszczenie na końcu tej części rozdziału również krótkiego omówienia wewnętrznej organizacji urzędu, a ściślej – e-urzędu (s. 108). Druga część rozdziału została poświęcona zwięzłej prezentacji organizacji i ustawowych zadań państwowej sieci archiwalnej. Nadzorcze funkcje archiwów państwowych w zakresie tworzenia narodowego zasobu archiwalnego Autorka zilustrowała przykładem protokołu kontroli przeprowadzonej przez Archiwum Państwowe we Wrocławiu 22 grudnia 2018 r. w Dolnośląskim Urzędzie Wojewódzkim we Wrocławiu, zamieszczonym w załączniku 1. Część trzecia rozdziału zawiera również zwięzłe omówienie przyjętego w polskim prawie rozumienia pojęcia narodowego zasobu archiwalnego i materiałów archiwalnych, które mają się na niego składać oraz pojęcia kancelarii tajnej i przepisów dotyczących postępowania z dokumentami oznaczonymi klauzulą tajności. W kolejnej części Autorka wyjaśniła dwie podstawowe zasady organizacji zasobu archiwalnego, tj. zasadę pertynencji i zasadę proveniencji, oraz ich stosowanie w odniesieniu do dokumentacji tradycyjnej i elektronicznej, a także problemy związane ze stosowaniem tradycyjnych zasad postępowania w odniesieniu do materiałów archiwalnych powstających w formie cyfrowej. W piątej części rozdziału zostały zawarte: wyjaśnienie ustawowego rozumienia pojęcia narodowego zasobu archiwalnego, omówienie jego podziału na zasób państwowy i niepaństwowy, omówienie organizacji działalności archiwalnej jednostek odpowiedzialnych za zasób państwowy oraz organizacji nadzoru nad tą działalnością, w tym roli serwisu szukajwarchiwach.pl w prezentowaniu online zasobów archiwów państwowych. Autorka podejmuje tu też dyskusję o potrzebie standaryzacji opracowania archiwalnego oraz o niewystarczającej użyteczności i poziomie UX serwisu szukajwarchiwach.pl. Dwie ostatnie części rozdziału zawierają natomiast omówienie polskich przepisów prawnych regulujących postępowanie z dokumentacją elektroniczną i zasady informatyzacji administracji publicznej. Poza wymienieniem w ostatniej części rozdziału Ustawy z 27 lutego 2005 r. dotyczącej informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, Ustawy z 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych, Autorka wskazała też 18 rozporządzeń zawierających przepisy wykonawcze oraz sześć dokumentów związanych z tworzeniem programu wdrażania elektronicznej administracji. Dokładniejszemu omówieniu w tym rozdziale Autorka poddała tylko kilka z tych aktów prawnych nie uzasadniając kryteriów ich wyboru. Inne spośród wymienionych przepisów prawnych zostały przywołane i/lub omówione w następujących rozdziałach w kontekście rozważanej w nich tematyki.

Czwarty rozdział książki został poświęcony problemom związanym z dokumentami elektronicznymi i ich funkcjonowaniem w administracji publicznej oraz archiwizacji jej dokumentacji. Według Autorki, kwestią podstawową dla prawidłowego funkcjonowania dokumentów elektronicznych w administracji publicznej i narodowym zasobie archiwalnym jest to, aby dokument w takiej formie realizował wszystkie zadania dokumentu w sensie prawnym. Teza ta wyznacza poniekąd sposób omawiania problematyki dokumentu elektronicznego w kolejnych częściach rozdziału. W części pierwszej, zatytułowanej wprawdzie *Historyczne ujęcie dokumentu i wartość dowodowa dokumentacji w postaci elektronicznej*, najistotniejsza treść odnosi się do kwestii zapewniania wiarygodności dokumentów elektronicznych i ich integralności w teleinformatycznych systemach administracji publicznej i archiwów publicznych. W drugiej części rozdziału Autorka przedstawiła definicje dokumentu elektronicznego przyjęte w ustawodawstwie, opisała strukturę dokumentów elektronicznych wykorzystywanych w administracji publicznej, specyfikację IDA MoReq prezentującą wytyczne UE dotyczące zarządzania i archiwizacji dokumentów elektronicznych oraz standard ISO 15489 Information and Documentation – Records Management. Część trzecia rozdziału została poświęcona polskim regulacjom prawnym dotyczącym wykorzystywania dokumentów elektronicznych w administracji publicznej. W części czwartej rozdziału Autorka skupiła uwagę na technologicznych aspektach dokumentu elektronicznego (format zapisu, formalne wymagania dotyczące tworzenia dokumentu elektronicznego, wymagania wobec podpisu elektronicznego, struktura metadanych, wymagania wobec obrazowania cyfrowego dokumentów analogowych). Autorka przedstawiła tu też wyniki własnych badań dotyczących zakresu wykorzystywania podpisu elektronicznego w wybranych urzędach wojewódzki w Polsce. Z zebranych przez nią danych wynika, że w okresie 2015-2019 kwalifikowanych podpisem elektronicznym posługiwało się od kilku do ponad 30% pracowników tych urzędów. Nie wiemy jednak jakie kategorie pracowników objęte zostały przy ustalaniu ogólnej liczby pracowników urzędu. Tym niemniej, generalnie badanie jednoznacznie potwierdza trend wzrostowy w zakresie korzystania z podpisu elektronicznego w polskiej administracji publicznej szczebla wojewódzkiego. Piąta część rozdziału zawiera omówienie zagadnień formularzy elektronicznych jako podstawy tworzenia znormalizowanych dokumentów elektronicznych i ich powiązania z wdrażaniem dedykowanych systemów usług publicznych. Autorka nie wyjaśniła relacji między terminami „system dedykowany” i „system dziedzinowy”, używając tego drugiego terminu w odniesieniu do systemów realizujących określone usługi publiczne, które zidentyfikowała w ramach przeprowadzonych przez siebie badań w wojewódzkich urzędach w Polsce. Do systemów dziedzinowych zaliczyła np. system obsługi wniosków w programie świadczeń wychowawczych „Rodzina 500+”. Z kolei szóstą część rozdziału zawiera omówienie systemów elektronicznego zarządzania dokumentami (EZD). Omówienie funkcji EZD i podstawowych informacji o metodyce wdrażania takich systemów, Autorka uzupełniła własnymi ustaleniami o funkcjach realizowanych przez systemy EZD wdrożone w urzędach wojewódzkich. Pewne zastrzeżenia budzi sposób prezentowania i komentowania, a częściej pozostawiania bez komentarza, różnych danych ilościowych zaczerpniętych z piśmiennictwa przedmiotu lub z wyników badań własnych. Na przykład, w ostatnim akapicie omawianej części rozdziału znajduje się informacja, iż według danych Ministerstwa Cyfryzacji dotyczących 2014 r. aż 93% urzędów administracji publicznej korzystało z tradycyjnego systemu dokumentowania spraw, opartego na dokumentach papierowych (s. 161). A zatem z systemów EZD dziesięć lat temu korzystało 7% jednostek administracji publicznej. Autorka tej informacji nie skomentowała w kontekście danych współczesnych, a tymczasem stan rzeczy w tym zakresie w ostatnich latach ulega dynamicznym zmianom. Według danych opublikowanych przez GUS w 2023 r. „odsetek jednostek korzystających z Elektronicznego Zarządzania Dokumentami w 2022 r.

wyniósł 85,0%”.¹ Zmiany w postępującej informatyzacji administracji publicznej w Polsce jednoznacznie potwierdzają też wyniki badań własnych Autorki, które omówiła w siódmej części rozdziału i które dotyczyły wykorzystania dokumentu elektronicznego w komunikacji z administracją publiczną. Z tabeli 9 (s. 165) wynika, że w 2019 r. (stanowiącym datę graniczną danych zebranych przez Autorkę), na 16 urzędów wojewódzkich w dwóch nie wykorzystywano systemu EZD. Za pomocą kilku tabel i wykresów Autorka przedstawiła też dane dotyczące innych aspektów korzystania w latach 2010-2019 z dokumentów elektronicznych przez urzędy wojewódzkie, szkoda jednak, że te ilościowe zestawienia w ogóle nie zostały skonkludowane syntetycznym komentarzem. Ostatnie trzy części rozdziału zostały poświęcone problematyce archiwizacji dokumentu elektronicznego, przekazywaniu materiałów archiwalnych do archiwów państwowych oraz bezpieczeństwu informacji. Ilustracją zasad zapewniania bezpieczeństwa informacji w administracji publicznej jest drugi załącznik dołączony do pracy, zawierający zarządzenie Wojewody Dolnośląskiego dotyczące regulacji w tym zakresie i instrukcję zarządzania systemem informatycznym stosowaną w Dolnośląskim Urzędzie Wojewódzkim.

W piątym rozdziale książki – zatytułowanym *Zarządzanie wiedzą w procesie informatyzacji administracji publicznej* – autorka zawarła rozważania dotyczące wykorzystania w administracji publicznej metod i narzędzi zarządzania wiedzą. Także w tym rozdziale tytuły niektórych części w konfrontacji z zawartymi w nich treściami trudno uznać za trafnie wskazujące te treści. I tak, pierwsza część według nadanego jej tytułu zawierać miała charakterystykę technologii informacyjno-komunikacyjnej, podczas gdy informacji o ICT jest tu relatywnie niewiele, a większość treści dotyczy ogólnych koncepcji definiowania i rozróżniania typów wiedzy w teorii zarządzania wiedzą oraz pojęcia organizacji uczącej się. Część druga nosi tytuł *Zarządzanie wiedzą*; Autorka sformułowała w niej tezę, iż „Administracja publiczna, aby sprostać nowoczesnym tendencjom w zarządzaniu, musi podejmować kroki w kierunku budowy mechanizmów zarządzania wiedzą” (s. 183). Tezę tę dalej rozwinęła postulatami konieczności wzmocnienia kapitału ludzkiego, kulturowego i technologicznego, jako podstawowych elementów organizacji uczących się. W tej części rozdziału znajduje się najwięcej informacji o narzędziach informatycznych wykorzystywanych w zarządzaniu wiedzą, ale też o organizacji procesów zarządzania wiedzą w odniesieniu do podstawowych poziomów zarządzania oraz o modelach zarządzania wiedzą, źródłach wiedzy w organizacjach i problemach utrudniających transfer i wykorzystanie wiedzy. Odwołując się do zagranicznego piśmiennictwa przedmiotu, Autorka zasygnalizowała także, że „W jednostkach samorządu terytorialnego zaleca się współpracę w zarządzaniu wiedzą” (s. 189), a także, że „W administracji publicznej zwraca się uwagę na rosnące znaczenie technologii informacyjno-komunikacyjnych także w aspekcie rozwoju nowego modelu rządu opartego na zrównoważonym rozwoju i coraz większym udziale społeczeństwa” (s. 190). Piśmiennictwo zagraniczne jest też źródłem przytoczonej opinii, iż „W administracji publicznej, pomimo szybkiego postępu i wdrożenia technologii, nadal istnieje pewien potencjał adaptacji cyfrowej, który nie został wykorzystany” (s. 192). Są to informacje bez wątpienia ciekawe i skłaniające do przemyśleń, niedosyt budzi jednak to, że w żaden sposób nie zostały skomentowane w odniesieniu do sytuacji w polskiej administracji publicznej. W trzeciej części rozdziału Autorka skupiła uwagę na technologiach sztucznej inteligencji, a w szczególności na tezach i postulatach zawartych w opublikowanym w 2019 r. dokumencie *Polityka rozwoju sztucznej inteligencji w Polsce na lata 2029-2027*, opracowanym przez międzyresortowy zespół Ministra Cyfryzacji, Ministra Przedsiębiorczości i Technologii, Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Ministra Inwestycji i Rozwoju. W kontekście tego dokumentu oraz charakterystyki

¹ GUS (2023). Społeczeństwo informacyjne w Polsce w 2023 r., s. 23 (<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spoleszenstwo-informacyjne/spoleszenstwo-informacyjne/spoleszenstwo-informacyjne-w-polsce-w-2023-roku,1,17.html>).

najważniejszych cech sztucznej inteligencji i najważniejszych aspektów jej wykorzystywania przez podmioty gospodarcze, Autorka poddała rozważaniom uwarunkowania wdrażania sztucznej inteligencji w administracji publicznej i potencjalne zagrożenia związane z jej wykorzystaniem dla wiarygodności dokumentów włączanych do narodowego zasobu archiwalnego. Kolejna część rozdziału została poświęcona jednemu z kierunków zastosowań technologii inteligentnych, tj. systemom automatycznego podejmowania decyzji (ADM – *automated decision making*), które zdaniem Autorki mają istotny potencjał zastosowań również w administracji publicznej i nadzorze działalności archiwalnej. W kolejnej, piątej części rozdziału Autorka poddała rozważaniom skutki wykorzystywania technologii komputerowych w administracji publicznej dla przekształceń formy dokumentacji, która później może podlegać archiwizacji. W celu wyjaśnienia powstających w tym kontekście problemów zaproponowała i wykorzystała ciekawą, własną interpretację rozróżnień tzw. bytów informacyjnych w continuum informacyjnym stosowanym do opisywania procesów zarządzania wiedzą. Dwie ostatnie części rozdziału dotyczą potrzeb informacyjnych użytkowników informacji archiwalnej oraz zagrożeń cyberkultury. W ważnych rozważaniach dotyczących potrzeb użytkowników informacji archiwalnej zaskakuje użycie przez Autorkę definicji użytkownika informacji sprzed blisko pięćdziesięciu lat, tj. z *Encyklopedii współczesnego bibliotekarstwa polskiego* wydanej w 1976. Poza tym, że istnieje wiele bardziej aktualnych źródeł, w których można znaleźć definicje uwzględniające współczesną wiedzę o użytkownikach informacji, sama definicja odnosi się do osób korzystających z bibliotek i ośrodków informacji naukowej, tymczasem użytkowników informacji archiwalnej charakteryzują potrzeby, motywacje, cele i zachowania związane z poszukiwaniem informacji, które wykazują wyraźną odrębność, a więc nie wydaje się właściwe ani utożsamianie ich z użytkownikami bibliotek i ośrodków informacji naukowej, ani traktowanie jako pewnego podzbioru tej grupy użytkowników. Notabene, Autorka niektóre z nowszych publikacji zawierających bardziej aktualne definicje użytkownika informacji zacytowała w dalszych partiach swoich rozważań, a także wskazała specyficzny charakter kwerend kierowanych do zasobów archiwalnych. Nie ulega wątpliwości, że dotychczasowe poznanie potrzeb i zachowań informacyjnych użytkowników archiwów wymaga pogłębienia i nie wydaje się głównym problemem to, że potrzeby użytkowników informacji archiwalnej trudno ocenić, bo są to potrzeby osób, które w odległej przyszłości mogą zainteresować się materiałami archiwalnymi gromadzonymi obecnie. Tytuł ostatniej części rozdziału – *Zagrożenia cyberkultury* – jest kolejnym śródtytułem, którego zastosowanie przez Autorkę trudno zrozumieć w kontekście zawartości tego fragmentu tekstu, który został nim opatrzony. Przez cyberkulturę zwykle rozumie się działania twórcze związane z wykorzystaniem technologii komputerowej i środowiska cyfrowego. W tej części rozdziału Autorka umieściła natomiast rozważania dotyczące bezpieczeństwa informacji, w szczególności (ale nie tylko) związanego z przetwarzaniem jej i dostępem do niej za pomocą technologii teleinformatycznej. Opisane zostały tu takie dokumenty jak *Krajowe ramy polityki cyberbezpieczeństwa* i RODO, wskazane zostały także rodzaje zagrożeń związane z korzystaniem z technologii teleinformatycznej przez administrację publiczną. Można wprawdzie nazwać cyberkulturą w szerokim rozumieniu tzw. kulturalne zachowanie w cyberprzestrzeni, a więc takie zachowanie, które ma zapewnić unikanie zagrożeń, nie mam jednak przekonania czy na pewno o to Autorce chodziło.

Ostatni, szósty rozdział książki nosi tytuł *Informatyzacja w kształtowaniu narastającego zasobu archiwalnego*. Pełni on rolę podsumowania badań Autorki, które służyły opisowi stanu rzeczy w zakresie informatyzacji administracji publicznej i jej konsekwencji dla kształtowania narodowego zasobu archiwalnego, identyfikacji problemów w tym zakresie, które wymagają rozwiązania oraz zaproponowania autorskiej koncepcji rozwiązania tych problemów. W rozdziale szóstym, odnosząc się do obserwacji poczynionych w poprzednich rozdziałach, Autorka przedstawiła taką koncepcję, proponując zalecenia, których wdrożenie w procesie informatyzacji administracji publicznej i działalności

archiwalnej ma zapewnić rozwiązanie problemów wskazanych we wcześniejszych rozdziałach. Głównymi tezami, od których Habilitanta rozpoczęła rozważania w rozdziale szóstym są: (1) odejście od postępowania z dokumentacją w sposób uwzględniający prowadzenie sprawy w kierunku postępowania zakładającego myślenie transakcyjne i rejestrację danych i informacji powstających na kolejnych etapach podejmowania decyzji, (2) reorganizacja nadzoru nad tworzeniem narodowego zasobu archiwalnego, (3) informatyzacja nadzoru archiwalnego (s. 213). W kolejnych częściach rozdziału zostały przedstawione postulowane działania: przyjęcie założenia, że współcześnie informacja archiwalna ma zarówno wartość dowodową i historyczną, jak i kulturową, z którą wiąże się w szczególności popularyzatorska działalność archiwów w przestrzeni cyfrowej; analiza zarządzania przedarchiwalnego w powiązaniu z przygotowaniem instytucji do wdrożenia informatyzacji; wartościowanie archiwizowanej informacji w powiązaniu z tendencją do multiplikowania kopii tych samych dokumentów w systemach informatycznych wykorzystywanych w administracji publicznej; wprowadzenie zasad zarządzania wiedzą w instytucjach administracji publicznej, w tym wykorzystanie taksonomii i ontologii formalnych do kodyfikacji wiedzy tworzonej i wykorzystywanej w tych instytucjach; archiwizacja przez archiwa państwowe materiałów publikowanych w Internecie do tworzenia dokumentacji zdarzeń o znaczeniu historycznym; identyfikacja typów użytkowników informacji w administracji publicznej i archiwach państwowych; wprowadzenie zmiany organizacyjnej związanej z informatyzacją procesu tworzenia narodowego zasobu archiwalnego, ukierunkowanej głównie na dostosowanie stosowanej technologii do potrzeb użytkowników i specyfiki archiwizowanych treści; wykorzystanie baz wiedzy i technologii inteligentnych w zarządzaniu informatyzacją administracji publicznej i zautomatyzowanym nadzorze tworzenia narodowego zasobu archiwalnego.

W dwustronicowym *Zakończeniu* Autorka poddała syntetycznej rekapitulacji swoje obserwacje dotyczące przemian zachodzących w działalności administracji publicznej i archiwów państwowych oraz zalecenia dotyczące dostosowania jej do wymagań wynikających z postępującej cyfryzacji życia społecznego i gospodarczego i możliwości oferowanych przez nowoczesną technologię informatyczną.

Ocena książki

Książka Pani Justyny Adamus-Kowalskiej zawiera obszerną, wieloaspektową analizę problematyki informatyzacji administracji publicznej i jej oddziaływania na przemiany w kształtowaniu zasobów archiwów państwowych. Jest to problematyka dotychczas słabo rozpoznana i opracowana jedynie fragmentarycznie. Nie ulega wątpliwości, że jest to też problematyka ważna z praktycznego punktu widzenia, bo rzetelne i dogłębne rozpoznanie uwarunkowań prowadzenia działalności, którą poddaje się informatyzacji jest warunkiem koniecznym faktycznej użyteczności tej informatyzacji. Odpowiednio do złożoności zagadnień i problemów objętych zakresem analizy Autorka ujęła ją w perspektywie multidyscyplinarnej, łącząc komunikacyjny i informatologiczny punkt widzenia na projektowanie systemów informacyjnych z aspektami działalności administracji publicznej i archiwalnej związanymi z wiedzą z zakresu polityki publicznej, prawa i nauk o administracji, archiwistyki, i zarządzania. Zgromadziła i poddała analizie bogaty i różnorodny materiał źródłowy, a wyniki tej analizy wykorzystwała do przedstawienia własnej koncepcji rozwiązania problemów zidentyfikowanych we współczesnym stanie informatyzacji administracji publicznej i tworzenia narodowego zasobu archiwalnego. W koncepcji tej wskazała na możliwości implementacji najnowszych technologii do optymalizacji i doskonalenia usług administracji publicznej i jakości zasobów archiwów państwowych w odniesieniu do ich podstawowych funkcji.

Oceniana książka nie jest pozbawiona mankamentów: usterek redakcyjnych, nie zawsze trafnych tytułów części składowych rozdziałów, niekiedy nadmiarowości informacji szczegółowych i powtórzeń, niekiedy

zbyt skromnych komentarzy i objaśnień – zwróciłam na to uwagę w jej omówieniu. Generalnie jednak uważam, że spełnia ona wymagania określone w art. 129 ust. 1 pkt 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2018 poz. 1668 z późn. zm.).

3. Ocena pozostałej działalności naukowej, organizacyjnej i dydaktycznej Kandydatki

Na pozostały dorobek publikacyjny Habilitantki, powstały po uzyskaniu przez nią stopnia doktora, składają się łącznie 23 publikacje autorskie. Należy do nich opracowana na podstawie rozprawy doktorskiej książka *System informacji archiwalnej w Polsce. Historia, infrastruktura, standardy i metody* (Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2011), 19 artykułów opublikowanych w czasopiśmie naukowych i trzy rozdziały opublikowane w monografiach naukowych. Ponadto Habilitantka w latach 2017-2020 była współredaktorką 13 numerów czasopisma *Nowa Biblioteka: usługi, technologie informacyjne i media*, wydawanego przez Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego. Opublikowała też trzy recenzje i jeden artykuł w czasopiśmie fachowym.

Według danych naukometrycznych, za wszystkie publikacje, łącznie z książką wskazaną w postępowaniu habilitacyjnym jako najważniejsze osiągnięcie naukowe i dwoma artykułami opublikowanymi przez otrzymaniem stopnia doktora, Habilitantka uzyskała 535,5 punktu, z czego 519,5 punktu za prace wydane po obronie doktoratu. Według danych Google Scholar, siedem publikacji Habilitantki doczekało się cytowań, przy czym tylko trzy z nich są autocytowaniami. Łącznie publikacje Habilitantki były cytowane 20 razy, w tym 17 razy przez innych autorów. Indeks Hirscha wyliczony na podstawie tych danych wynosi 4 z autocytowaniami i 2 bez autocytowania. Publikacjami, które zebrały najwięcej cytowań – po 5 bez autocytowania – są artykuły *Metadane w archiwizacji dokumentów elektronicznych (Zagadnienia Informacji Naukowej, 2009)* i *Wdrażanie systemu elektronicznego zarządzania dokumentacją w administracji publicznej w kontekście informatyzacji i zarządzania zmianą (Archeion, 2018)*.

Dorobek publikacyjny Habilitantki nie jest ilościowo bardzo duży, zważywszy, że powstał w okresie 15 lat minionych od czasu uzyskania przez nią stopnia doktora. Zwraca też uwagę fakt, że jest to dorobek głównie polskojęzyczny. Jedyna publikacja w języku angielskim – artykuł *Freedom of communication in science in the context of the development of modern information and communication technologies* – ukazała się w *Social Communication* (20 pkt wg punktacji MEiN) – recenzowanym czasopiśmie Open Access wydawanym przez Wyższą Szkołę Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie. Można zatem stwierdzić, że publikacje Habilitantki funkcjonują przede wszystkim w obiegu krajowym, jakkolwiek trzeba też odnotować, że trzy cytowania jej publikacji pochodzą z piśmiennictwa ukraińskiego i rosyjskiego. Trzeba też zauważyć, że Habilitantka zajmuje się problematyką, która na gruncie polskiej nauki o informacji, czy szerzej – nauk o komunikacji społecznej i mediach, podejmowana jest przez wąskie grono badaczy, co w sposób naturalny rzutuje na kształtowanie się danych naukometrycznych. Za istotne uważam też fakt, że zarówno obie książki monograficzne Habilitantki ukazały się nakładem wydawnictwa znajdującego się Wykazie wydawnictw publikujących recenzowane monografie naukowe MEiN, jak i niemal wszystkie jej artykuły ukazały się na łamach punktowanych czasopism naukowych.

Tematyka publikacji Habilitantki w zdecydowanej większości wiąże się z jej główną specjalizacją naukową, a zatem problematyką informacji archiwalnej, w szczególności w powiązaniu z informacją tworzoną i przetwarzaną w działalności administracji publicznej. W tym polu tematycznym lokuje się problematyka rozważana w obu książkach „awansowych” oraz w 17 artykułach i trzech rozdziałach w monografiach. Od tego głównego nurtu swoich badań Habilitantka odeszła tylko w dwóch artykułach

opublikowanych w 2022 r., które poświęciła zmianom w funkcjonowaniu bibliotek i korzystaniu z informacji naukowej, które nastąpiły w okresie pandemii COVID-19 oraz wolności badań naukowych i komunikacji w kontekście rozwoju i upowszechnienia nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych, w szczególności sieci społecznościowych i sztucznej inteligencji. A zatem, odchodząc od swojej głównej domeny badań w dwóch najnowszych swoich publikacjach Habilitantka włączyła się w dyskusje nad najbardziej współcześnie aktualnymi problemami.

Na aktywność naukową Habilitantki składa się też jej systematyczny udział w konferencjach naukowych o problematyce związanej z jej specjalizacją naukową. A zatem były to konferencje głównie z zakresu nauki o informacji i bibliotekoznawstwa, zarządzania informacją, technologii informacyjnych, archiwistyki i problematyki administracji publicznej oraz jej informatyzacji. Po uzyskaniu stopnia doktora Pani dr Adamus-Kowalska uczestniczyła w 21 konferencjach – 19 krajowych i dwóch zagranicznych. Na dziesięciu z nich przedstawiła referaty, aktywny udział w wielu pozostałych miał forę uczestnictwa w dyskusjach panelowych i prowadzonych w ramach sesji tematycznych. Szczególnie warto zwrócić uwagę na wystąpienia konferencyjne Habilitantki poświęcone problematyce systemów elektronicznego zarządzania dokumentacją (EZD) i ich wdrażaniu w administracji publicznej oraz problematyce informatyzacji archiwów. Podobnie jak wiele opublikowanych przez nią artykułów, również referaty konferencyjne prezentują wyniki badań cząstkowych prowadzonych przez dr Adamus-Kowalską w ocenianym okresie i zwieńczonych publikacją monografii habilitacyjnej.

Z punktu widzenia oceny działalności naukowej Habilitantki pewien niedosyt budzi współpraca naukowa o wymiarze międzynarodowym. Jak napisałam w charakterystyce najważniejszych faktów z życia naukowego Kandydatki, od czasu uzyskania stopnia doktora jest ona zawodowo związana z Uniwersytetem Śląskim w Katowicach i głównie tam prowadzi swoje badania. Zainteresowania problematyką informatyzacji i nowoczesnego zarządzania informacją w administracji publicznej i archiwach, które wyznaczają główną oś tych badań, skłoniły ją najpierw do podjęcia pierwszej po ukończeniu studiów pracy w Archiwum Państwowym w Katowicach, a następnie, już jako pracownika naukowo-badawczego UŚ, do współpracy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Śląskiego i jego archiwum. Bez wątpienia zapewniło to Habilitantce cenny wgląd w praktyczne aspekty badanych przez nią problemów, ale także stworzyło możliwość prowadzenia badań empirycznych, np. związanych z wdrożeniem systemu EZD instytucji administracji publicznej. Natomiast współpraca międzynarodowa Habilitantki zasadniczo dotyczyła dydaktyki akademickiej, albowiem wyrażała się w jej dość licznych wyjazdach szkoleniowych i dydaktycznych w ramach europejskiego programu Erasmus+. Przy okazji tych wyjazdów Habilitantka nawiązywała wprawdzie różnego rodzaju współpracę z zagranicznymi badaczami w zakresie pozyskiwania tekstów do publikacji we współredagowanym przez siebie czasopiśmie *Nowa Biblioteka*, czy też z biblioteką uniwersytecką w Ankarze – w tym przypadku nie wiadomo jednak na czym polegała ta współpraca.

Z danych przedstawionych w dokumentacji dołączonej do wniosku o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego wynika, że dotychczasowe badania prowadzone przez Habilitantkę miały charakter badań indywidualnych, jakkolwiek można przypuszczać, że takie zadania badawczo-wdrożeniowe jak wdrożenie systemu EZD w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego musiały mieć formę badań zespołowych – Kandydatka nie przedstawiła jednak dokładniejszej charakterystyki tych badań. W dokumentacji wskazała natomiast swój udział w zespole badawczym „Metadane w kulturze”, powołanym na lata 2020-23 do realizacji projektu „Integracja metadanych różnych typów obiektów dziedzictwa cyfrowego”. Celem tego projektu jest „uporządkowanie wiedzy na temat metadanych w kulturze, zbadanie interoperacyjności różnego typu danych obiektów w obszarze kultury, możliwość zastosowania inteligentnych metadanych we współczesnych instytucjach kultury,

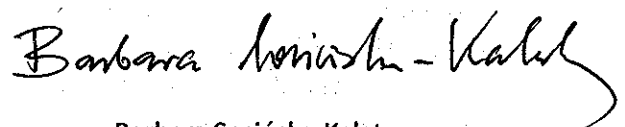
opracowanie wniosków i publikacja wyników badań” (*Wykaz osiągnięć...*, s.11). Habilitantka nie podała informacji o swojej roli w pracy tego zespołu, ani o dotychczasowych wynikach jego pracy.

Analiza danych dotyczących działalności dydaktycznej Habilitantki jako nauczyciela akademickiego na Uniwersytecie Śląskim każe przede wszystkim zwrócić uwagę na różnorodność prowadzonych przez nią przedmiotów, od zajęć z zakresu nauki o informacji (Języki informacyjno-wyszukiawcze, Infrastruktura informacyjna państwa, Systemy informacyjne, Informacja publiczna i prawna, Społeczeństwo informacyjne, Bazy danych w Internecie, Informacja patentowa i normalizacyjna, E-government – informacja publiczna i prawna, Elektroniczny obieg dokumentów, Metodologia badań informatologicznych, Organizacja działalności informacyjnej, Rynek usług informacyjnych, Modele indeksowania dokumentów), przez przedmioty bibliotekoznawcze (Zarządzanie zbiorami bibliotecznymi. Gromadzenie, Obsługa biblioteczna mniejszości narodowych i etnicznych), po przedmioty bibliologiczne (Zabytkowe księgozbiory, Dziedzictwo kulturowe w archiwach, bibliotekach i muzeach). Poza prowadzeniem zajęć dla studentów kierunków nadzorowanych przez macierzystą jednostkę, dr Adamus-Kowalska prowadziła także wykłady na podyplomowych studiach Archiwistyka kościelna na wydziale Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

4. Wniosek końcowy

Przedstawiony do oceny dorobek naukowy Pani dr Justyny Adamus-Kowalskiej charakteryzuje się spójnością i konsekwentnym rozwijaniem wybranej specjalizacji naukowej, która na gruncie polskiej nauki o informacji, czy szerzej – nauk o komunikacji społecznej i mediach, należy do rzadko podejmowanych. Nie ulega wątpliwości, że specjalizacja ta mieści się w zakresie nauk o komunikacji społecznej i mediach, w szczególności – nauki o informacji. Wyniki badań Habilitantki stanowią zatem istotny wkład w rozwój tej dyscypliny. Habilitantka wykazuje się samodzielnością w zakresie formułowania problemów badawczych i prowadzenia badań naukowych za pomocą sprawnie tworzonego i wykorzystywanego warsztatu metodologicznego. Dorobek publikacyjny Kandydatki dokumentuje wyniki prowadzonych przez nią badań i jej rozwój naukowy. Zasadniczo w całości ulokowany został w uznanych, punktowanych czasopismach o profilu tematycznym zgodnym ze specjalizacją naukową Habilitantki. Dr Adamus-Kowalska ma duże doświadczenie dydaktyczne, a także redakcyjne, podejmuje też współpracę ze środowiskiem społecznym i instytucjami, w których wykorzystując swoje kompetencje naukowe rozwija badania o charakterze wdrożeniowym.

Mimo pewnych krytycznych uwag wobec książki wskazanej jako najważniejsze osiągnięcie naukowe w postępowaniu habilitacyjnym uważam, że w stopniu wystarczającym spełnia ona wymagania określone w Ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2018 poz. 1668 z późn. zm.) i wraz z pozostałym dorobkiem naukowym stanowi podstawę do nadania Pani dr Justynie Adamus-Kowalskiej stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o komunikacji społecznej i mediach.

Barbara Sosińska-Kalata

Warszawa, 22 stycznia 2024 r.